

A HÁTLAGON

HÓCSILLAGOK

A soha nem teljesítendő ígéret-hez szokás hozzáfűzni: Majd, ha piros hó esik. Piros hó nemigen hull, de a hómezők pirosla öltöznek, amikor a havon és jégen élő mikroszkopikus növények akár több négyzetkilométernyi területet is ellephetnek a havas völgyekben, hegycsúcsokon és gleccsereken.

A hó és jég felszínének élőlényeit *kriobiontáknak*, s az ilyen körülmények között élő növényeket – többnyire egysejtű algákat – *kriofitáknak* nevezik. Alaszkában is e növénykéik telepei színezik a havat – leggyakrabban pirosra. A piros hóknak több árnyalatát ismerjük: van málnaszörpre emlékeztető hóvirágzás, de olyan is, mintha örölt paprikával szórták volna be a hómezőt. A 2500 méter feletti hegységekben nem ritka a rózsaszínű hó sem. Alaszka gleccsereit néha nagy tömegben lepik el a világos bíborbarna *jégalgák*. Érdekes, hogy a zöld hősíneződés jóval ritkább. Nem szoktak tömegessé válni azok a parányinövények sem, amelyek sárgára, kékre vagy feketére változtatják a hó szikrázó fehérségét.

A hóvirágzás elsősorban a magas hegyek jelensége, de nem kell okvetlenül messzire utaznia annak, aki látni szeretne ilyesmit. Az Alpokban, a Kárpátokban vagy a Tátrában sem ritka jelenség ez. Magyarországról a Bükk hegységben és a Vácraóti Botanikus Kert befagyott tavának jégén észlelték színes havat.

A „piros hóvirágok” és a „hócsillagok” nemzetközi hírű kutatója, *Kol Erzsébet* (1897–1980) a Természettudományi Múzeum Növénytarának algológusa volt. Az ő mikroszkopos megfigyelések alapján készített rajzai bepillantást engednek a hó és jég valójában sokszínű világába.

BUCZKÓ KRISZTINA
(TTM Növénytar)

A TELEVÍZIÓK MŰSORAIBÓL

■ **Amerikai film magyar diákolimpiakonkról.** A magyar csapat a harmadik helyen végzett 2001 augusztusában az V. Nemzetközi Földrajzi Olimpián. A *National Geographic* filmje, amelyet **január 7-én 19** órákor sugároznak, bemutatja a *National Geographic Society* által rendezett olimpia helyszínét, a kanadai *Vancouver*-t, a résztvevőket hazájukban és versengés közben, az olimpia hátterét és az izgalmas versenyt egyaránt.

■ **Csád északi részén, a Szahara szívében** található egy elfelejtett hegység, amely a maga titkos kanyonjaival és a környezetétől elütő élővilágával lélegzetelállító látványt nyújt. A Szahara édenkertje, amely föld alatti forrásoknak köszönheti létét, tucatnyi állatfajnak nyújt menedéket. A hely szinte megközelíthetetlen, hiszen odajutni csak az *Ennedi-hegység* szinte észrevehetetlen barlangjain keresztül lehet, ezért eddig csupán kevés nomád részesült abban a szerencsében, hogy megpillanthatta ezt az édenkertet. Most a **Titkos édenkert a Szaharában** című francia ismeretterjesztő film **január 3-án 10.05-kor a Duna Tévé**n feltárja a néző előtt ezt a tájat.

■ **Úgy hárommillió évvel ezelőtt** egy furcsa, két lábon járó lény kuporodott le egy afrikai mocsár szélén, hogy szomszját oltsa. Talán beteg volt? Nem tudni, mindenesetre tény, hogy ott pusztult el a víz partján. Ki vagy mi volt ő? Erre csak akkor derült fény, amikor a XX. század végén megtalálták csontmaradványait. Az ember egyik legkorábbi elődjének eme képviselője a *Lucy* nevet kapta. És itt fölvetődik a kérdés: vajon az „ősember” csak egyféle lehetett? Korántsem! Mi is az *evolúció* számos lépcsőjében keresztül fejlődöttünk olyanná, amilyenek ma is vagyunk. Indul tehát az időutazás **Az emberré válás** című angol ismeretterjesztő filmmel **január 4-én 17.35-kor a Spektrum**on.

FIGYELMEBE AJÁNLJUK!

■ **Amikor Lord Carnarvon meghalt** vérmérgezésben, miután 1922-ben fölfedezett néhány *fáraósírt*, olyan híresztelések keltek szárnyra, hogy a fáraók átkának esett áldozatul. Unokája, *George* minden féltelme ellenére a **Visszatérés a Királyok völgyébe** című filmben – **január 4-én 17** órákor a *National Geographic*on – megmutatja a nézőknek, hogyan bukkantak a régészek az évszázad elején *Tutankhamon* sírjára.

■ **Cristoforo Colombo**, ismertebb nevén *Kolumbusz Kristóf*, a spanyol szolgálatban álló olasz utazó 1492. október 12-én partra szállt a *Bahamá* egyik kis szigetén, *San Salvador*-ban, és ezzel felfedezte Amerikát. Mi *Kolumbusz öröksége*? Mi a valódi története? Ezeknek a kérdéseknek ered nyomába a **Kolumbusz és a felfedezések kora** című háromrészes amerikai történelmi dokumentumfilm-sorozat a **Duna Tévé**n. A tévé *Kolumbusz* hajónaplóját és leveleit irányítva felhasználva ötszáz évvel *Kolumbusz* után kalandos utazásra hív térben és időben. Az első

állomás – **január 5-én 13.55-kor** – *Genova*, *Kolumbusz* szülővárosa. A második *Venecia*, a gazdag kereskedőváros, amely az íhletet adta. *Isztambul* következik, ahol – látva az iszlám és a kereszténység konfliktusát – megerősödött elszántsága. Ezután *Portugáliában* megszerezte a szükséges tudást, majd *Spanyolországban* járt, ahol megtanulta, mi érdekli a királyokat, azaz pontos korrajzot is kapunk az Ó- és az Újvilágról.

■ **„Ha sikert akarsz elérni a világban, nem kell sokkal okosabbnak lenned másoknál, elég, ha egy nappal megelőződ őket...”** Ennek az elméletnek az igazságát *Szilárd Leó* egész élete bizonyítja. A nukleáris láncreakció fölfedezése, amely lehetővé tette az atombomba létrehozását, *Szilárd Leó* legalább annyira rémítette, mint lelkesítette. Meggyőződése volt ugyanis, hogy a *nácik* megpróbálják előállítani a bombát, ezért 1939 júliusában *Wigner Jenő* fizikussal együtt fölkeresték *Einstein*et, hogy együttesen riadóztassák az amerikai kormányt... A folytatás ismeretes a történelemből. De a tudóst, a nyers, összeférhetetlen, zseniális embert a **Szilárd Leó és az atombomba** című amerikai dokumentumfilmből ismerhetjük meg **december 5-én 15** órákor a **Duna Tévé**n.

ÚJ MAGAZINMŰSOR

Tudományos ismeretterjesztő magazinműsort indított a *Duna Tévé*. Munkatársai olyan kérdéseket tesznek föl a hetente jelentkező műsorban, mint hogy Milyen kutatásokat folytatnak a fiatal és a már tapasztaltabb kutatók, tudósok hazánkban? A tudomány miként befolyásolja ez életmódunkat, gondolkodásunkat a XXI. század hajnalán? Hogyan alakítják rohamosan bővülő ismereteink szűkebb és tágabb környezetünket? A *Tudomány Kincsháza* minden péntek délután jelentkezik. A sorozat a tudomány minden területére kiterjedő áttekintést nyújt a magyar szellemi élet eredményeiről: egy-egy téma minél szélesebb mezejét kívánja felölelni a természettudományoktól, az élettudományoktól és a művészettörténeten át a társadalomtudományi kutatásokig.

*** KITAIBEL ***

E számunknak a KITAIBEL PÁL KÖZÉPISKOLAI BIOLÓGIAI TANULMÁNYI VERSENY anyagát adó cikke:
A Guacharó-barlang titka; Hócsillagok

ÉLET & TUDOMÁNY

megrendelhető

Találkozunk az interneten is!

■ ÉT-online: <http://www.eletestudomany.hu>
■ E-mail: eletestudomany@mhk.hu

■ ÉTarchivum: <http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv>
■ E-mail: eletestudomany@sulinet.hu

■ a kiadónál (tel.: 266-9290, fax: 318-6668),
■ a közlönyboltban (fax/tel.: 267-2780),
■ a szerkesztőségben (fax/tel.: 338-2472), eltud@elender.hu
■ információ, reklamációk: 317-9999.